

WATER- EN ROOFVOGELTELLING JANUARI 1987

Inleiding: telgebied en teldata

In onze regio is de afgelopen winter weer de jaarlijkse water- vogel- en roofvogeltelling gehouden. Ruim 30 tellers zorgden met ruim 25 gebieden voor een praktisch gebiedsdekkende telling. Omdat wij buiten onze regio ook een deel van de Haarlemmermeer/ Ringvaart hebben geteld, omvatten de hier gepresenteerde cijfers de gehele Haarlemmermeer met de Ringvaart. Dit is overigens de vorige jaren ook zo gebeurd, met uitzondering van het stuk van de Ringvaart tussen Aalsmeer en Lijnden. Dit stuk werd dit jaar door ons voor het eerst geteld. Omdat de aantallen in dit stuk aanzienlijk zijn is voor de vergelijkbaarheid met 1986 een aparte kolom in de tabel Watervogels toegevoegd.

Watervogels worden nog steeds nationaal (en zelfs internationaal) geteld. Het RijksInstituut voor Natuurbeheer (RIN) en Staatsbos- beheer coördineren dit. Roofvogels worden niet meer landelijk geteld.

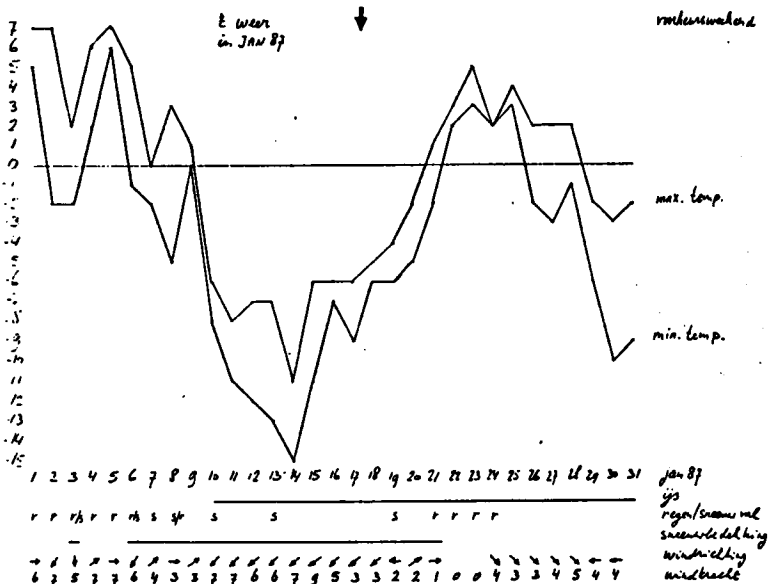
Het weekend van 17/18 januari was aangewezen als voorkeurs- telweekend. De meeste tellers hebben dan ook op die dagen ge- teld. In de week voor en na het genoemde weekend mocht overigens ook geteld worden.

Het Weer

De periode voorafgaand aan het voorkeursweekend werd gekenmerkt door een echte koude-inval. Bijna tien dagen lang zakte de tempe- ratuur elke dag verder tot een dieptepunt van -15°C op 14 jan- uari. Schiphol meldde de laagste maximumtemperatuur die daar ooit gemeten werd, namelijk -11°C . De 14e en 15e januari gaan de ge- schiedenis in vanwege de "chill-factor"; de lage temperatuur en de zeer krachtige tot stormachtige N.O.-wind gaven een ge- voelswaarde van ongeveer -40°C ! Tenslotte valt ook de enorme sneeuwval op de waddeneilanden op. Op Vlieland lag 70-80 cm sneeuw. Bij ons stelde de sneeuwval echter niet veel voor. Aan de weersgrafiek is te zien dat het weer gedurende de telling relatief goed was; minder koud en minder wind dan de dagen ervoor. Wel lag er bijna overal een dikke laag ijs.

Op enkele wakken na was het binnenwater overal dicht. Veel open water was er behalve in de Noordzee natuurlijk ook in het Noordzeekanaal en in de kanalen met stromend water in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Ook de late tellers hadden met dezelfde omstandigheden te maken; in de periode rond 25 januari was het ijs nog volop aanwezig. Deze situatie is vergelijkbaar met die van 1985. Toen werd het telweekend ook vooraf gegaan door een periode van sterk dalende temperaturen, strenge vorst en een lichte opleving tijdens het tellen ten gerieve van de tellers. Het verschil tussen beide jaren zit in de hoeveelheid sneeuw. Bij ons lag toen een flinke hoeveelheid, maar in het noorden toch nog meer. Het weer in deze periode staat in figuur 1 weergegeven.

Figuur 1. Overzicht van het weer in januari 1987.

De Watervogels

Zoals verwacht bracht deze derde strenge winter grote aantallen

watervogels. Meer dan dat zelfs, want het totaal aantal ligt maar liefst 40% boven het totaal van 1986 en 70% boven het totaal van 1985! Het lijkt verantwoord dit grotendeels toe te schrijven aan de hierboven beschreven weersomstandigheden en wel aan twee gevolgen hiervan.

Ten eerste sprong ons telgebied er gunstig uit wat de hoeveelheid open water betreft in een periode dat alle kleine wateren stevig waren dichtgevroren. Op de tweede plaats waren de weilanden en akkers niet verdwenen onder een dik pak sneeuw zoals dat wel in Noord-Nederland het geval was. Omdat er in 1985 wel sneeuw lag lijkt dit laatste meer invloed te hebben.

Aangezien de opzet van de telling puur kwantitatief is, is het niet mogelijk de aantalsontwikkelingen op grond hiervan te verklaren.

In het onderstaande wordt dan ook volstaan met te wijzen op bepaalde tendensen.

Bijna over de hele linie waren de watervogels talrijker vertegenwoordigd (zie tabel 1). Opvallend daarbij is dat de Wilde Eend (of wat daarvoor doorgaat) de talrijkste soort geworden is, ten koste van de Meerkoet die in aantal daalde. Deze laatste nam juist de afgelopen jaren fors toe. Beide soorten werden in het hele gebied in grote groepen aangetroffen.

De op twee na talrijkste soort was de Smient.

Deze soort bevond zich in en rond het recreatiegebied Spaarnwoude, namelijk circa 2.000 op het Noordzeekanaal (veelal heen en weer vliegend), circa 2.500 in de Hekslootpolder en circa 4.000 op de Mooie Nel.

De volgende soort is de Kuifeend. Ook hier zien we bijna een verdubbeling van het aantal t.o.v. vorig jaar, waarbij we de soort voornamelijk aantreffen op het Noordzeekanaal en het havencomplex van IJmuiden.

Een uitzondering vormt de Tafeleend; er werden er ongeveer evenveel als vorig jaar gezien, en maar de helft van 1985.

Het patroon "hoog-laag-hoog" in '85-'86-'87 gaat ook mooi op voor Brilduiker, Grote Zaagbek en Nonnetje; alle vogels die op binnenwateren gezien kunnen worden. De aantallen waargenomen Middelste Zaagbekken passen niet in dit patroon, waarschijnlijk omdat deze soort voornamelijk op zee voorkomt.

Tabel 1. Waargenomen watervogels tijdens de wintertellingen
1985 t/m 1987.

Soort	totaal	totaal	totaal	totaal
	1985	1986	1987a	1987b
Roodkeelduiker	1	-	2	2
Parelduiker	1	-	0	0
IJsduiker	1	-	0	0
Duiker spec.	0	1	2	2
Dodaars	200	37	75	76
Fuut	112	283	286	293
Roodhalsfuut	3	1	1	1
Kuifduiker	2	1	0	0
Geoorde Fuut	3	-	1	1
Aalscholver	?	103	170	175
Blauwe Reiger	?	64	132	132
Knobbelzwaan	295	248	405	416
Kleine Zwaan	0	6	5	5
Wilde Zwaan	95	2	228	228
Rietgans	88	137	534	534
Kleine Rietgans	0	7	0	0
Grauwe Gans	4	32	0	0
Soepgans	0	29	18	18
Kolgans	0	45	0	0
Brandgans	0	1	0	1
Rotgans	5	-	1	1
Gans spec.	130	-	24	24
Nijlgans	21	49	10	10
Casarca	0	-	1	1
Bergeend	32	25	54	54
Carolina eend	0	1	0	0
Mandarijneend	1	1	0	0
Smient	1347	2192	8699	8699
Krakeend	305	569	226	226
Wintertaling	650	319	134	134
Wilde Eend	5720	7201	11322	12398
Soepeend	0	230	767	767
Pijlstaart	10	2	0	0
Slobeend	53	45	13	13
Zwemeend spec.	5	-	27	27
Krooneend	5	-	2	2
Tafeleend	1053	448	498	738
Kuifeend	1942	2730	4448	5414
Kuif/Tafeleend	1	1	3	3
Brilduiker	67	48	130	138
Duikend spec.	16	-	0	0
Eider	88	9	60	60
IJseend	2	-	0	0
Zwarte Zeeëend	0	5	11	11
Grote Zeeëend	0	-	3	3

Soort	totaal	totaal	totaal	totaal
	1985	1986	1987a	1987b
Toppereend	2	3	46	46
Nonnetje	71	29	91	93
Middelste Zaagbek	36	90	382	382
Grote Zaagbek	105	20	264	279
Waterral	11	6	7	7
Waterhoen	472	572	255	256
Meerkoet	9732	11664	9354	11422
Zeeoet	2	-	0	0

1987a : zonder nieuw geteld gebied en daarom vergelijkbaar met 1986.

1987b : met nieuw geteld gebied.

Het omgekeerde patroon "laag-hoog-laag" is ook aanwezig. De Krakeend is duidelijk minder gecharmeerd van strenge winters en ook het Waterhoen zoekt elders zijn toevlucht.

Bij de bijzondere waarnemingen horen nog enkele kanttekeningen. De Casarca werd waargenomen op de Ringvaart ter hoogte van Heemstede en is zo goed als zeker geen wild exemplaar. Hetzelfde geldt voor een Brandgans op de Ringvaart bij Schiphol en een Krooneend in Heemstede. Van de enkele Rotgans die bij Hillegom werd genoteerd, werd vernomen dat het een jaarlijkse gast is. Omdat de telling een momentopname is worden met name de vogels langs de kust ondergewaardeerd. Om dit nog eens te onderstrepen volgen hier nog enige interessante waarnemingen die in dezelfde periode vanaf de Zuidpier werden gedaan:

13/1 Kuifduiker 1 ex.

25/1 Roodhalsfuut 3 exx.

Toppereend 70 exx.

Brandgans 60 exx. N.

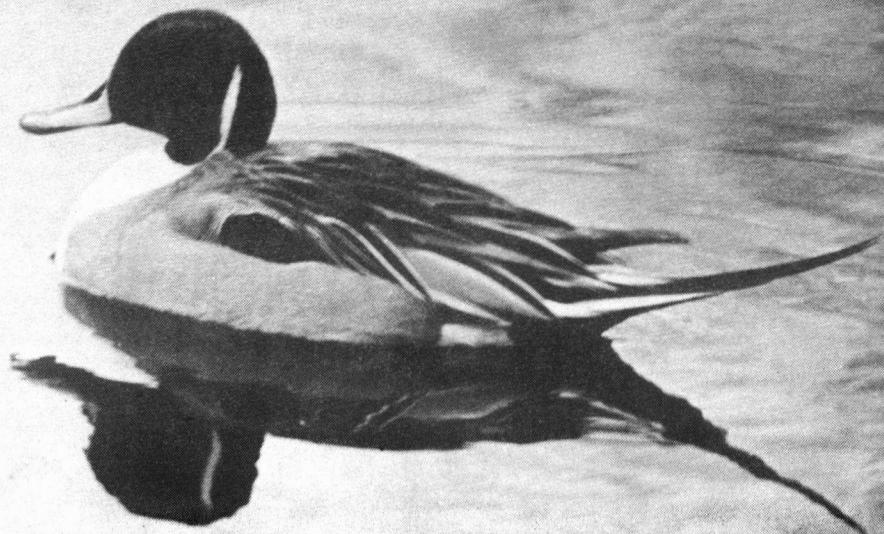
Door de jaren heen leveren de waarnemingen echter vergelijkbaar materiaal op.

De cijfers uit 1985 zijn inmiddels ook vergelijkbaar met de landelijke totalen (van den Bergh, 1986).

Dat ons telgebied niet representatief is voor Nederland blijkt uit het wisselende beeld. In heel Nederland werden er in 1985 evenals bij ons veel minder futen geteld dan in 1984. De Krakeend scoorde echter landelijk lager maar gaf bij ons nog een verdubbeling in aantal te zien. Ook was de onbereikbaarheid van sommige delen van Nederland in 1985 van invloed, zodat niet overal even goed geteld kon worden. Dit gold ook voor de afgelopen winter. Misschien geeft de vergelijking met de landelijk waargenomen aantallen in 1987 t.z.t. een stabiel beeld.

Wel uitvoerbaar is de bepaling van ons aandeel, met andere woorden hoe talrijk zijn bepaalde soorten ten opzichte van de landelijke cijfers van 1985.

Pijlstaarten werden er dit jaar tijdens de telling helaas niet gezien. Dit in tegenstelling tot 1985 en '86, toen er van deze fraaie eendesoot resp. 10 en 2 exemplaren waargenomen werden.
Foto: Piet Munsterman.

Deze berekening levert enkele verrassende percentages op: bijna 40% van het totaal aan Krakeenden werd bij ons waargenomen, en ongeveer 10% van Dodaars, Wintertaling, Slobeend en Wilde Zwaan. Van de minder algemene soorten Krooneend en IJseend werd resp. 33% en 20% van het landelijk aantal exemplaren waargenomen. Tenslotte werden er in ons totale telgebied ook relatief veel Waterhoenen waargenomen, namelijk 7% van de in totaal 7.000 waargenomen exemplaren.

De roofvogels

De waargenomen aantallen roofvogels staan in tabel 2 weergegeven. Er werden in 1987 over de gehele linie kleinere aantallen gezien dan in voorgaande jaren.

Alleen de Buizerd was iets talrijker; misschien was er door de strenge koude meer aas beschikbaar dan in voorgaande jaren. Op de eigenlijke teldata werden slechts vier soorten roofvogels waargenomen. Daarnaast werden er in de gehele periode nog een aantal losse waarnemingen gedaan. Zo werd er op 22/1 een Bruine Kiekendief gezien in de AW-duinen. Er werd tweemaal een Havik gemeld; één werd er op 10/1 in de Kennemerduinen gezien en één op 16/1 in Schalkwijk. Op 5/1 werd in de Kennemerduinen een Smelleken gezien en bij het Huis te Manpad een Slechtvalk. Net buiten deze maand werd er op 7/2 nog een Ruigpootbuizerd in de AW-duinen waargenomen.

Tabel 2. Waargenomen roofvogels tijdens de wintertellingen '85 t/m '87.

<u>Soort</u>	<u>totaal '85</u>	<u>totaal '86</u>	<u>totaal '87</u>
Buizerd	13	14	17-19
Ruigpootbuizerd	3-4	0	0
Sperwer	37-24	ca.31	18-21
Havik	2	1	0
Bruine Kiekendief	1	0	0
Blauwe Kiekendief	13	10	7
Slechtvalk	1	1	0
Smelleken	2	1	0
Torenvalk	20	ca.20	7

Totaal	93-98	ca.78	49-54

Deelnemers en oproep nieuwe wintertelling

De volgende mensen en eventueel niet vermelde "meelopers" worden hartelijk bedankt voor hun bijdrage en zijn bij deze uitgenodigd voor de volgende telling. In 1988 zal het voorkeursweekend op 16-17 januari vallen met weer een week speling.

Noteer vast de data.

R. v. Beusekom	T. en H. Heidweiller	Z. Kottman
F. en T. Bloem	F. Hieselaar	A. Nusse
H. Boddeke	M. Hin	H. Schouten
B. Bol	T. Hoek	J. Stuart
T. v.d. Boomen	A. v. Holland	H. Vader
F. Cottaar	B. Hoogesteeger	T. Visser
J. Diemeer	E. v. Huijssteeden	W. v. Vlaardingen
E. Dijkstra	P. de Jong	P. v. Vliet
P. Dhont	J. Kauffmann	J. Weyers
R. Effern	J. Kluiters	M. Zijderveld
H. Groot	P. Kok	
R. de Haas	M. Kollé	

Literatuur

Van den Bergh, L.M.J. 1986. Watervogels in januari 1985.

Limosa (59). 4: 183-187.

Van Vliet, P.J. 1986. Watervogel- en roofvogeltelling januari

'86. De Fitis (22) 4: 135-141.

Piet van Vliet